

NY IMPERIALISM: I historien kallas de europeiska makternas försök att expandera runt om i världen "*imperialism*". För att skilja den tidigare imperialismen från den senare är det en bra idé att hänvisa till föregående period (från 1400-talet fram till början av 1800-talet) som *kolonisering* och den senare perioden (1800- och början av 1900-talet) som *imperialism*. Så här beskrivs imperialismen i Wikipedia¹:

"Under 1800-talet fick dock Europa ansenlig makt. Starka centralstyrda nationalstater hade uppstått och industriella revolutionen hade förstärkt de europeiska ekonomierna. Delvis på grund av ländernas ekonomiska och militära styrka ville de expandera kraftigt, vilket låg till grund för det som kallas den "nya imperialismen". Med början i 1870-talet lade européerna en stor del av världen under sitt inflytande och sin kontroll.

Den nya imperialismen hade flera orsaker. Den industriella revolutionen var dyr, och imperialismen var då ett sätt att med ekonomiska intressen täcka industrialismens kostnader. Fabriker i Europa ville ha billig tillgång till viktiga resurser som gummi, petroleum, mangan och palmolja, samtidigt som man ville hitta nya marknader. Handels- och krigsskepp behövde nya baser, och industrialiserade makter övertog öar eller hamnar för dessa ändamål. Därutöver spelade maktbalansen och nationalismen en stor roll: om en nation fick många kolonier hade den ett maktmässigt övertag gentemot de andra, och för att undvika detta, övertog de övriga länderna också kolonier. Väsländernas ledare resonerade att kolonierna behövdes för den nationella säkerheten, och att ett globalt imperium ökade en nations prestige.

Många västerlänningar såg också koloniernas invånare som personer som behövde beskyddas, både humanitärt och via religion. Missionärer påstod att de hade en plikt att sprida vad de såg som den västerländska civilisationens välsignelse; dess medicin, lagar och kristendomen. Detta legitimerades med den vetenskapliga rasismen rasbiologi. Dessutom överfördes Darwins teorier om naturligt urval till människoracen, så kallad Socialdarwinism. Västvärlden använde sig av dessa vetenskaper för att legitimera sin imperialism som ett sätt att förbättra människosläktet.

*Tag upp den vite mannens börda,
sänd män med mod och spänst
i landsflykt, sänd er bästa flock
till era fångars tjänst
att träla i tungt harnesk,
att ge en vetlös hord,
ett vilt, nyss fångat folk – halvt barn,
halvt djävlar – värn och vård.*

*– Svensk översättning av Rudyard Kiplings *The White Man's Burden* från 1899"*

ORSAKER BAKOM IMPERIALISMEN (KOLONISERINGEN): I läroboken "*Years of Change*" (av *Wolfson* och *Laver*) nämns följande motiv för den europeiska expansionen:

- **Europeiska regeringar tvingades agera till följd av individuella medborgares handlingar.** (missionärer som David Livingstone; soldater som tyska Karl Peters i Östafrika; forskare och upptäcktsresande som tyska Nachtigel i Kameron och tyska köpmän som Lüderitz)
- **Ideologiska motiv.** En stark tro på de europeiska idéernas och den europeiska kulturens överlägsenhet förde med sig uppfattningen att man skulle "*kristna och civilisera*" de infödda så att de skulle få ett bättre liv
- **Ekonomiska vinster.** Detta var ett av de viktigaste motiven. Kolonierna sågs som råvarukällor (några av områdena hade mycket värdefulla råvaror) och som marknader för europeiska tillverkare

¹ Wikipedia <https://sv.wikipedia.org/wiki/Imperialism> (besökt klockan 16:30 7/12 2020)

- **En logisk förlängning av monopolkapitalismens utveckling.** Marxistiska historiker såg imperialismen som en logisk utveckling av kapitalismen. Denna expansionism skulle leda till krig och så småningom internationell revolution
- **Geopolitiska motiv.** År 1885 hade i princip all expansion inom Europas gränser slutförts men Afrika erbjöd nya möjligheter med stora vinster utan risk för konflikter. Därför var det bättre att expandera på denna kontinent istället för att riskera en konflikt i Europa
- **Nationell prestige.** Enkel erövring och expansion utanför Europa var ett sätt att vinna folkets beundran och respekt (och förhindra inhemska problem). Detta var tilltalande och spred sig från nation till nation...

STORBRITANNIEN OCH EUROPA: Storbritannien såg sig själv som den ledande *”världsmakten”*. Därför borde de ha:

- *större handlingsfrihet i de nya områdena*
- *mer respekt från andra länder*
- *en stor och modern flotta så att de kunde behålla sin utrikes maktposition*

“The Rhodes Colossus” karikatyr av Edward Linley Sambourne. *“The Rhodes Colossus”* var en karikatyr av Cecil John Rhodes, efter att han tillkännagav planer på en telegraflinje och järnväg från Kapstaden till Kairo. Publicerad den 10 december 1892 i Punsch Magazine.

MOTSÄGESFULLA TEORIER: Storbritanniens utrikespolitik baserades på två motstridiga idéer:

1. **Storbritannien hade inget intresse för europeiska frågor.** Det var de utomeuropeiska delarna som var i fokus. Det var därför landet behövde en så stark flotta
2. **Storbritannien var orolig för Europa.** Det var nödvändigt med en maktbalans i Europa så att brittiska intressen inte skulle hotas. Storbritannien var ett ganska liberalt land och stödde därför strävanden efter ett nationellt oberoende för mindre områden inom de europeiska imperierna. Nationella strävanden nere på Balkan fick därför stöd från Storbritannien...

TYSKLAND OCH STORBRITANNIEN: När Tyskland enades så *”uppstod”* en stark stat i Centraleuropa med en modern välutvecklad ekonomi. Denna nya maktfaktor gjorde Storbritannien orolig:

- *Storbritannien försökte därför förhindra vidare tysk expansion*
- *Storbritannien främjade sina egna industrier för att inte hamna efter Tyskland (i flera fall kopierade de Tyskland, t.ex. den nya nationens tekniska utbildning)*

När Wilhelm II och hans ministrar utropade **”Weltpolitik”** (tysk *”världspolitik”*) vilket innebar tysk imperialism och en planerad utbyggnad av den tyska flottan) blev britterna ännu mer oroliga!

OBS: Det är sant att vi ser en ökad rivalitet mellan Storbritannien och Tyskland i ekonomiska frågor såväl som i militär uppbyggnad (speciellt inom flottan), men de två nationerna hade också ett rikt handelsutbyte med varandra samt en betydande handel med andra länder i Europa...